OPPONENSI VÉLEMÉNY

Németh T. Enikő

Interaction Between Grammar and Pragmatics:

The Case of Implicit Subject and Direct Object Arguments in Hungarian Language Use

CÍMŰ AKADÉMIAI DOKTORI ÉRTEKEZÉSÉRŐL

Németh T. Enikő disszertációjában bemutatja, hogy a lexikailag realizálatlan, szintaktikailag hiányzó implicit argumentumok előfordulását engedélyező és azonosítását lehetővé tevő nyelvtani és pragmatikai tényezők **együttes** vizsgálata sokkal gyümölcsözőbb, mint a pusztán lexikai-szemantikai, szintaktikai vagy pragmatikai magyarázatok. Megállapítja, hogy az implicit argumentumok magyar nyelvbeli viselkedésével a korábbi kutatók (pl. Kiefer 1990, Komlósy 1992, Pléh 1994) „nem foglalkoztak széleskörűen" (Tézisek[1], 3), ezért a hiányt pótlandó három fő célt tűz ki (Tézisek, 3):

„(i) a magyar igék implicit alanyi és tárgyi argumentumokkal való előfordulási és azonosítási lehetőségeinek részletes és átfogó vizsgálata különböző adatforrásokból származó adatokra támaszkodva,
(ii) a magyar igék tipológiájának felállítása implicit argumentumokkal való előfordulásuk alapján, valamint
(iii) az implicit argumentumok használatának engedélyezését motiváló és azonosításának mechanizmusait vezérlő pragmatikai tényezők feltárása."

A szerző a nemzetközi és a magyar szakirodalom eredményeit áttekintve meggyőzi az olvasót (engem bizonyosan) arról, hogy az implicit argumentumok előfordulását és azonosítását különböző tényezők együtt irányítják. A következőképp definiálja az *implicit argumentum*ot: minden olyan, az ige lexikai-szemantikai reprezentációjában helyet foglaló, de lexikailag realizálatlanul hagyott elem, amelynek a jelenlétét a megnyilatkozásban lexikai-szemantikai, grammatikai (vagyis: fonológiai, morfológiai, szintaktikai, szemantikai) és/vagy pragmatikai evidenciák (beleértve a diskurzusbelieket is) igazolják (Tézisek, 3). Hangsúlyozza, hogy a pragmatikai evidenciák származhatnak a nyelvhasználatra vonatkozó általános, kontextustól független pragmatikai tudásból és a konkrét kontextuális információkból. Továbbá: a definícióban szereplő evidenciák jelzik, hogy a megnyilatkozásban implicit módon jelen van egy lexikailag realizálatlan argumentum, s nem a beszélő performanciahibájáról van szó. Németh T. Enikő (a továbbiakban NTE) definíciója összeegyeztethető a relevanciaelmélettel (Groefsema 1995) és a funkcionális nyelvtanokkal (Dik 1985), ugyanakkor eltér a generatív grammatika (Radford 1997) és a lexikai-funkcionális nyelvtan (Komlósy 2001) felfogásától.

[1] Amikor a magyar nyelvű Tézisekre utalok, ezt *Tézisek*-kel jelzem. Minden más esetben a disszertációra utalok.

Az implicit argumentumok vizsgálatának általános nyelvészeti jelentősége abban áll – írja a szerző téziseinek 4–5. oldalán –, hogy a magyarban, a többi *pro*-ejtő nyelvhez hasonlóan (pl. spanyol, japán), sokkal szabadabban fordulhatnak elő implicit argumentumok, mint a nem *pro*-ejtőkben (pl. az angolban, németben).

A disszertáció I. fejezete (Introduction, 9–39) a vizsgálatokhoz szükséges metaelméleti és módszertani megfontolásokról szól: a nyelvtan és a pragmatika viszonyáról, a megnyilatkozások (vagyis nem a mondatok) vizsgálatának szükségességéről, valamint az adatokról, azok forrásairól és az elmélet és az adatok viszonyáról. A nyelvtan és a pragmatika egymáshoz való viszonyáról szóló különféle, egymással rivalizáló elképzeléseket áttekintve NTE amellett teszi le a garast, hogy a nyelvtan és a pragmatika két különböző, de egymástól nem független komponens. A nyelvtan a nyelvtudás explicit modellje (nyelvtani kompetencia), ami nem független a pragmatikától, a pragmatika viszont a nyelvhasználati képesség modellje (pragmatikai kompetencia), ami nem független a nyelvtantól (p. 19).

Ami az implicit argumentumok vizsgálatának locusát illeti, NTE kifejti, hogy a *mondatok* helyett a *megnyilatkozások* vizsgálata kívánatos. Egy implicit argumentum elemzésekor azt a megnyilatkozást kell vizsgálni, amelyben az argumentum található, s legtöbbször a nagyobb kontextus elemzése is szükséges: a megelőző diskurzuskontextus elemzése, a megnyilatkozás megfigyelhető fizikai környezetének elemzése, és az enciklopédikus tudás elemzése (p. 22). Ha ezt teszi a nyelvész, „a magyar igék implicit argumentumokkal való előfordulásának olyan esetei válnak leírhatóvá és magyarázhatóvá, amelyeket a mondatközpontú megközelítések kizártak a vizsgálatból grammatikai rosszul formáltságra hivatkozva" (Tézisek, 5).

Tíz oldalon tárgyalja a szerző az adatokat, az adatforrásokat, valamit az elmélet és az adatok kutatásbeli viszonyát érintő kérdéseket (27–36). Többek között szó esik arról, hogy a Keszler Borbála szerkesztette *Magyar grammatika*-ban (2000) a természeti jelenségeket jelölő igéket, pl. *hajnalodik*, alanytalan igéknek minősítik (melyeknek nem lehet explicit alanyuk). Kertész és Rákosi (2012) adat meghatározása alapján NTE ezt a következő plauzibilis állításként fogalmazza meg (p. 31):

(12) The verb *hajnalodik* is a verb of natural phenomena and it cannot occur with explicit subjects.

Ugyanakkor a Magyar Nemzeti Szövegtárban – mondja NTE – számos olyan megnyilatkozás található, mint ez (p. 32):

(13) *Hajnalodik* ***az idő.***

Ezért a következő plauzibilis állítást lehet megfogalmazni:

(14) The verb *hajnalodik* is a verb of natural phenomena and it can occur with explicit subjects.

A (12) és (14) állítás egymásnak ellentmond, s mivel a Szövegtár, valamint magyar anyanyelvi beszélők grammatikalitási ítéletei és NTE intuíciója szerint a (13) elfogadható, a (14) adatot többféle adatforrás támogatja, ezért (14) plauzibilisabb állítás (12)-nél (p. 32).

Az elméleti tézisek alátámasztására NTE három fő adatforrást használt (p. 35):

(a) beszélt nyelvi korpuszok (interjúk), Magyar Nemzeti Szövegtár, ÉKsz[2], és a szakirodalomban szereplő adatok,

(b) saját magától s bizonyos más adatközlőktől származó intuíciós és introspekciós adatok,

(c) kísérletek, beleértve minimális pár kísérleteket és gondolatkísérleteket.

Az adatok kapcsán többek közt megjegyzi, hogy a beszélt nyelvi adatok elemzésekor nem lehet a nyelvész biztos abban, hogy a beszélőnek ugyanolyanok a szándékai, attitűdjei, gondolatai, hiedelmei, és háttér tudása, mint amilyeneket a kutató neki tulajdonít, vagyis nem lehetünk biztosak abban, hogy a kutató korrekten konstruálja meg a beszélő megnyilatkozásainak jelentését (pp. 36–37). Korábban (p. 29) megállapította, hogy a mondat-orientált kutatók az implicit argumentumokat főként saját intuíciós és introspekciós adataik alapján kutatták.

Az adatok integrációja kapcsán NTE kijelenti, hogy „Megállapítottam, hogy a különböző adatforrásokból nyert adatok használatával ellensúlyozhatóak az egyes adatforrások hátrányai, továbbá olyan előfordulások is leírhatókká és magyarázhatókká válnak, amelyeket csak az egyik vagy csak a másik adatforrásra támaszkodva nem vonhattam volna be a kutatás látókörébe" (Tézisek, 7).

A II. fejezet (Explanations of the occurrence of verbs with implicit arguments, 40–79) a pusztán szintaktikai, pusztán pragmatikai, és pusztán lexikai-szemantikai elemzések elégtelenségét demonstrálja. Például egy tisztán szintaktikai elemzésben a *Mari vasal [Ø]* jó mondat, de az *Áron tologat [Ø]* rossz mondat. Az *Áron tologat [Ø]* azonban csak kontextus nélkül rossz mondat. Ha valóságos beszélők normális társalgásait vizsgáljuk – mondja NTE –, akkor van olyan szituáció, amelyben a mondat implicit tárgyi argumentummal helyes. Például: egy anya gyerekeivel sétál, kisgyerekét kocsiban tolja, s a nagyobb, akit Áronnak hívnak, mellette lépdel. Az anya hirtelen meglát valakit, odafordul hozzá, hogy mondjon neki valamit, s a bébi sírva fakad. Ekkor az anya nyugodtan „törölheti a tárgyat", s helyesen mondhatja, hogy *Ne sírj! Áron tologat [téged]* (pp. 41–42).

E fejezet utolsó részében a szerző bemutatja, hogy a komplex elemzés a legcélravezetőbb, ami a kognitív relevancia elvén alapul. E szerint „egy argumentum csak akkor maradhat lexikailag kifejezetlen, ha használatával és interpretálásával ugyanazon kontextuális hatásokat lehet elérni, mintha a megnyilatkozás explicit formát tartalmazna, de kisebb műveleti erőfeszítés árán" (Tézisek, 12).

A rövid III. fejezetben (Occurrences of Implicit Arguments in Hungarian, 80–91) NTE egyebek mellett definiálja az *implicit argumentum*ot (lásd e bírálat 1. oldalának utolsó bekezdését), s elkülöníti az implicit argumentumok előfordulásának és azonosításának három módját:

„(A) Az ige lexikai-szemantikai reprezentációjának valamely eleme engedélyezi az ige argumentumának lexikailag realizálatlan előfordulását a kognitív relevancia elvével összhangban.

(B) A megnyilatkozás – amelyben az implicit argumentum előfordul – többi része, azaz a közvetlen megnyilatkozáskontextus (beleértve a megnyilatkozás grammatikai és enciklopédikus tulajdonságait) a kognitív relevanciaelvvel összhangban lévő tipikus interpretációt eredményez.
(C) Az implicit argumentum közvetlen kontextusának a kiterjesztése releváns interpretációhoz vezet." (Tézisek, 7)

A IV. fejezetben (First (A) manner: the role of the lexical-semantic representation of verbs, 92–172) a szerző részletesen elemzi a magyar megnyilatkozásokbeli argumentumok elhagyhatóságának (A) eseteit. **Az V. fejezetben** (Second (B) and third (C) manners: grammatical constraints and the role of the immediate utterace context and the extended context, 173–240) ugyanezt teszi, megint csak kellő részletességgel, a (B) és (C) esetekkel.

A VI. fejezetben (Summary and conclusions, 241–253) a szerző áttekinti a vállalt feladatokat és az elért eredményeket. Felállítja a vizsgált igék implicit argumentumokkal való előfordulásának tipológiáját: az első csoport igéi mindhárom lehetőséget kihasználják, mind a három módon előfordulhatnak implicit argumentumokkal (pl. a természeti jelenségekkel kapcsolatos *esteledik*, az *arat* foglalkozásige, és az implicit tárgyi argumentummal előforduló tárgyas *eszik*). Az előbbi kettő előfordul implicit alanyi argumentummal, a tranzitív *eszik* implicit tárgyi argumentummal, s nem csak az (A), hanem a (B) és (C) módon is. A második csoportba olyan igék tartoznak, amelyek implicit argumentumai a (B) és (C) módon engedélyezhetők és azonosíthatók (pl. *ad, megjavíttat*). Végül a harmadik csoportba olyan igék tartoznak, amelyek implicit argumentumai csak a (C) módon engedélyezhetők és azonosíthatók (pl. *tologat, tesz*). Fontos a szerző azon megállapítása, hogy „Ha egy ige használható az (A) módon implicit argumentummal, akkor használható a (B) módon is, és ha használható a (B) módon, akkor a (C) módon is: (A) => (B) => (C). Az implikációs séma egyes módjainál megállva megkapjuk a tipológia három csoportját. A tipológia segítségével predikciókat lehet tenni újabb igék implicit argumentumokkal kapcsolatos viselkedésére, ill. bizonyos lexikalizációs folyamatokra" (Tézisek, 13, illetve disszertáció 251).

ÉRDEMEK

A jó témaválasztás és a gondos elméleti és módszertani alapvetés mellett a dolgozat külön érdemének tartom, hogy NTE saját, 310 perces (189 gépelt lapnyi) beszélt nyelvi korpuszát is hasznosította elemzéseiben (pp. 32–33). Ez, ha valakitől, tőle elvárható volt, hisz *A szóbeli diskurzusok megnyilatkozáspéldányokra tagolása* (1996) úttörő alkotás a magyar nyelvészetben. Mégis, nyelvészetünkben a normális (értsd: nem nyelvész) magyar emberek természetes társalgásainak elemzése még ma sem tölti be az őt megillető helyet. Erről írt Fehér Krisztina (2013: 163) is nemrég:

„Az emberek hétköznapi társalgásainak szintaxisa is merőben más, mint amit a standard grammatikákban példákként idézett – analitikus jellegüket tekintve előzetesen kimunkált – irodalmi-publicisztikai mondatokban és mesterségesen (értsd: a nyelvtant író nyelvész által) konstruált megnyilatkozásokban tapasztalhatunk. A »Budapesti Szociolingvisztikai Interjú« szövegét ebből a szempontból áttekintve jól látszik, hogy a tradicionális mondatelemzési eljárások a legtermészetesebb verbális megnyilvánulásokat reprezentáló, élőnyelvi szintaxis bemutatására alkalmatlanok (vö. *Nekem, nekem mos má* #

nekem mos már # nekem mos má más nincsen, csak hogy állnak a sorok, és én blokkolok) (Kontra és mtsai 1997).

Nem véletlen, hogy a standard szintaxisok nem is igen vállalkoznak efféle szövegek mondattanának vizsgálatára. Ha pedig az írásossághoz kötődő adatok kapcsán olykor mégis számot vetnek egy-egy a szóbeli társalgás gyakori fordulatai felé hajló megnyilvánulásformával, ezeket az analitikus szintaktikai műveletekhez nem illeszkedő jelenségeket rendre perifériikusnak minősítik."

Ha NTE a sokak által járt úton haladt volna, nem olvashatnánk olyan briliáns elemzéseket, mint amilyet például erről az interjúrészletről készített (pp. 12–13):

A: *Mindig vágyott kistestvérre, mindig is szekálták, hogy hozasson [a gólyával].*
B: *A gólyával.*

(A példát leegyszerűsítve idézem. Hogy az elemzés milyen briliáns, azt helyhiány miatt nem mutatom be, de mindenki meggyőződhet igazamról, ha elolvassa a disszertációt, vagy annak legalább ezt a részét.)

KRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Azzal kapcsolatban, amit az értekezés újdonságai és érdemei között említettem, nevezetesen bizonyos beszélt és írott nyelvi korpuszok, az ÉKsz[2], valamint gondolatkísérletek bevonását az adatforrások közé, néhány kritikai megjegyzést is teszek.

(1) NTE többször hangsúlyozza, hogy „a különböző adatforrásokból nyert adatok használatával ellensúlyozhatóak az egyes adatforrások hátrányai" (Tézisek, 7, s még többször az értekezésben.) Ebben tökéletesen egyetértek vele, de ennek a megállapításának nála kisebb hírértéket tulajdonítok. Amint Dörnyei (2007: 43, stb.) írja, a társadalomtudományi kutatásokban a különféle kutatási módszerek együttes alkalmazása már nem volt nagy újdonság a múlt század második felében, s a 70-es években jelentős áttörést hozott a kvalitatív és a kvantitatív adatok együttes vizsgálata (ang. *triangulation*). De ha egy futó pillantást vetünk a kvantitatív szociolingvisztika elmúlt fél évszázadára, ott is jól látszik a különféle adatok programszerű bevonása az elemzésbe – a nagyon formális tesztektől (pl. minimális párok megítéltetése) kezdve a rejtett felvételeken hallható spontán beszéd természetességét jól megközelítő szociolingvisztikai interjúkig.

(2) NTE azt írja, hogy az elmúlt két évtizedben számos könyvet és tanulmányt publikáltak a nyelvi adatok és evidencia tárgyában, s fölsorol 9 tételt, melyek 2004 és 2014 között jelentek meg (p. 27). Hiányolom a felsorolásból mások mellett William Labov (1975, 1996), Jon Ringen (1975), John Ross (1979) vagy Carson Schütze (1996) munkáit. Az ő megemlítésük a nyelvi adatokról folyó polémiát nem szűkítené „az elmúlt két évtizedre", s a rájuk történő hivatkozások sem halványítanák el a NTE által fölsorolt szerzőket.

(3) A szerző többször utal saját intuíciójára és más magyar anyanyelvi beszélők intuíciójára (pl. 33, 100, 101). A 190–191. oldalon megtudjuk, hogy É. Kiss (2012:

193–195) szerint a magyarban csak az egyes számú névmási tárgy törölhető, s a *-lak/-lek* ragos igealakoknak különösen nem törölhető a többes 2. személyű tárgyi névmása. A *Magyar grammatikában* (2000: 110) Kugler ugyanezt írja. Ugyanakkor – folytatja NTE – H. Molnár (1962: 157) és Pete (1998: 140) szerint a *-lak/-lek* ragos igék használhatók lexikailag nem realizált többes 2. személyű tárgyi argumentumokkal is[2]. Eddig tehát az intuíciók döntetlen eredményt hoztak: két nyelvész szerint kötelező a tárgyi argumentum a *Szeretlek titeket*-ben, s két nyelvész szerint elhagyható. Ekkor NTE közli (p. 191), hogy az ő és más magyar anyanyelvi beszélők intuíciója H. Molnár és Pete véleményét támogatják. – Na és? – mondhatnám kissé akadékoskodón. NTE ezután rögtön megjegyzi, hogy vannak magyar anyanyelvi beszélők, akik a *Szeretlek titeket*-et kétségesnek (sem tökéletesen jónak, sem tökéletesen rossznak) ítélik. Ezt a reménytelen helyzetet aztán, szerencsére, megszünteti azzal, hogy azt mondja: az anyanyelvi beszélők megváltoztatják ítéletüket, s elfogadják az implicit tárgyi argumentumot, ha végrehajtunk egy gondolatkísérletet, nevezetesen: az unokák borzalmasan rosszak, egymással veszekednek, kiabálnak. A nagyapjuk megbünteti őket. Az unokák megriadnak s elszomorodnak. Ekkor nagyapjuk ezt mondja: *Gyertek ide gyorsan! Szeretlek ám [titeket], nincs semmi probléma* (pp. 191–192). A disszertációban ez a bő kétoldalas rész (is) azt igazolja, hogy az implicit argumentumok vizsgálatára a dekontextualizált mondatok jóval kevésbé alkalmasak, mint a kontextusban vizsgált megnyilatkozások. Mire az olvasó a 190. oldalhoz ér, erről már rég meg van győzve (ha meg nincs, akkor fölösleges tovább olvasnia). NTE továbbá itt azt is bizonyítja, hogy a tranzitív igéknek lehet többes 2. személyű tárgyi implicit argumentuma, de ha ezt már H. Molnár Ilona 1962-ben és Pete István 1998-ban leírta, akkor NTE azon állítása, mely szerint megcáfolta „a korábbi és a legújabb szakirodalom legnagyobb részének azt az állítását, hogy a magyar tárgyas igék csak egyes számú pronominális tárggyal fordulhatnak elő" (Tézisek, 16. lap, 16. pont), véleményem szerint pontosításra szorul.

(4) Végül egy megjegyzés a tézisekben kilencszer előforduló *magyar nyelvhasználat* kifejezésről (s a disszertációban sem ritka *Hungarian language use*-ról). A klasszikus generatív fonológia alapműve, a *The Sound Pattern of English* (1968), címével ellentétben, nem az angol nyelv, hanem az amerikai angol egy dialektusának, a Kenyon és Knott szótárában (1944) leírt változatnak a hangtana. Tudván tudom, és üdvözlöm, hogy NTE disszertációjában következetesen elválasztotta a magyar nyelvhasználatot a magyar mondatgrammatikától. Mégis az a helyzet, hogy az ő *magyar nyelvhasználat*-a csak az egynyelvű magyarokra utal, s azt is implikálhatja, hogy az egynyelvű felnőtt magyarok között nincsenek különbségek az implicit argumentumok tekintetében. Hogy léteznek-e ilyen dialektális különbségek, azt

---

[2] H. Molnár (1962: 157) ennek a fordítottját állítja, de ennek kritikám szempontjából nincs jelentősége: „A *-lak* ~ *-lek* ragos igealak vonatkozhat többes számú 2. személyű tárgyra is, ilyenkor azonban a személyes névmási tárgyat mindig kitesszük. Például: ***»Csodállak** benneteket«* [...]"

egyelőre nem tudjuk. Azt azonban tudjuk, hogy Kárpát-medencei vizsgálataink szerint, amikor az adatközlők (a) és (b) közül a természetesebb mondatot jelölték meg

(a) *Tegnap láttalak a tv-ben.*
(b) *Tegnap láttalak téged a tv-ben.*,

a (b)-t a kárpátaljai adatközlők (N=144) 61%-a, a vajdaságiak (N= 141) 10%-a és a magyarországiak (N=105) 22%-a ítélte az implicit tárgyi argumentumú mondatnál természetesebbnek (Csernicskó 1998: 262, Göncz 1999: 244).

ÉRTÉKELÉS

A Doktori Szabályzat előírja egyebek mellett, hogy a hivatalos bíráló értékelje, hogy a doktori mű (bocsánatot kérek, ezt én csak idézem) hiteles adatokat tartalmaz-e, s nyilatkoznom is kell, hogy mely téziseket fogadom el új tudományos eredményként, s melyeket nem. Tehát: Németh T. Enikő értekezésének adatait hitelesnek ítélem. Új tudományos eredményeit a Tézisekben (13–17) 21 részeredményben foglalja össze, ezeket elfogadom új eredményeknek. Kritikai megjegyzéseim ezt a kijelentésemet csak árnyalják, lényegileg nem módosítják.

***

Következzék még végül néhány megjegyzés a disszertációról mint írásműről. Kitűnő angolsággal van megírva, egy-két órányi, főleg kozmetikai javítás után mehetne a nyomdába is. Ezeknek a listáját átadom a pályázónak. Megemlítem azonban, hogy az utalások néha következetlenek, például a több szerzős művek esetében. Ez főként a Keszler szerk. *Magyar grammatika* esetében van így, pl. a 93. oldalon:

> *Magyar grammatika* [Hungarian Grammar] (Keszler 2000: 85, 90–91, 409) divides Hungarian verbs of natural phenomena into two groups.

Itt szerencsésebb lenne a 85. és 90–91. oldalra Lengyel Klárával, a 409. oldalra pedig Kugler Nórával utalni. Előfordul korrekt utalás is a szövegben, pl. a 140. oldal alján: (Kugler 2000: 109), a következetlenség azonban könnyen megszüntethető lenne. Megjegyzem még, hogy kimaradt a bibliográfiából Comrie (1980), amire NTE a 226. oldalon hivatkozik, s eltévesztette az ÉKsz[2] főszerkesztőjének keresztnevét (267).

NYILATKOZAT

Németh T. Enikő értekezését a nyilvános vitára alkalmasnak ítélem.

2016. augusztus 1.

Kontra Miklós, DSc

Hivatkozások

Chomsky, Noam and Morris Halle. 1968. *The Sound Pattern of English.* New York, Evanston, and London: Harper & Row, Publishers.

Csernicskó István. 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján).* Budapest: Osiris Kiadó és MTA Kisebbségkutató Műhely.

Dörnyei, Zoltán. 2007. *Research Methods in Applied Linguistics: Quantitaive, Qualitative, and Mixed Methodologies.* Oxford: Oxford University Press.

Fehér Krisztina. 2013. A morfoszintaktikai szabályok és a pszicholingvisztika. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Kádár Edit, szerk., *„...hogy legyen a víznek lefolyása..." Köszöntő kötet Szilágyi N. Sándor tiszteletére,* 151–169. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület.

Göncz Lajos. 1999. *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban).* Budapest–Újvidék: Osiris Kiadó, Forum Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.

H. Molnár Ilona. 1962. A tárgy. In: Tompa József, szerk., *A mai magyar nyelv rendszere. Leíró nyelvtan 2. Mondattan,* 147–161. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Kenyon, J. S. and T. A. Knott. 1944. *A Pronouncing Dictionary of American English.* Springfield, Mass.: Merriam.

Kugler Nóra. 2000. Az igeragozás. In: Keszler Borbála, szerk., *Magyar grammatika,* 104–126.

Labov, William. 1975. *What is a Linguistic fact?* Lisse: The Peter de Ridder Press.

Labov, William. 1996. When intuitions fail. In: McNair, L. et al, eds., *Papers from the Parasession on Theory and Data in Linguistics,* 77–106. Chicago: Chicago Linguistics Society.

Németh T. Enikő. 1996. *A szóbeli diskurzusok megnyilatkozáspéldányokra tagolása.* (NytudÉrt. 142.) Budapest: Akadémiai Kiadó.

Pete István. 1998. A magyar igeragozás típusai. In: Büky László és Maleczki Márta, szerk., *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei 3.*, 133–148. Szeged: JATE.

Ross, John Robert. 1979. Where is English? In: Fillmore, Charles J. – Daniel Kempler – Willioam S-Y. Wang, eds., *Individual differences in language ability and language behavior,* 127–163. New York: Academic Press.

Schütze, Carson T. 1996. *The Empirical Base of Linguistics: Grammaticality Judgments and Linguistic Methodology.* Chicago: University of Chicago Press.